

Sygn. akt III UK 68/18

POSTANOWIENIE

Dnia 12 grudnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z odwołania K. M.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.
o prawo do emerytury pomostowej,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 12
grudnia 2018 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 21 września 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od K. M. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. 240 zł (dwieście czterdzieści) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 21 września 2017 r. Sąd Apelacyjny w [...] zmienił zaskarżony apelacją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wyrok Sądu Okręgowego w S. z dnia 11 maja 2016 r. i oddalił odwołanie w sprawie K. M. o prawo do emerytury pomostowej.

Sąd Okręgowy ustalił, że w okresach od 15 listopada 1983 r. do 1 września 1988 r. oraz od 11 czerwca 1990 r. do 31 maja 2001 r. K. M. był zatrudniony w [...] "G." w S., gdzie stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę na stanowisku radiooficera. W trakcie tego zatrudnienia pracował na statkach rybackich w rybołówstwie dalekomorskim w różnych częściach świata. Sąd

Okręgowy zaznaczył, że w wykazie A i B stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, stanowiącego akt wykonawczy do art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wymienione są prace: rybaków morskich (poz. 9 Dział VIII Wykazu A oraz poz. f dział IV wykazu B), podobnie jak w załączniku do ustawy o emeryturach pomostowych, pod poz. 22. W ocenie tego Sądu nie budziło zatem wątpliwości interpretacyjnych, że stanowisko określone w wykazie A dziale VIII pod poz. 9 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, jest tożsame ze stanowiskiem wskazanym pod poz. 22 załącznika nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych. Zdaniem Sądu Okręgowego brak definicji w ustawie o emeryturach pomostowych ogólnego pojęcia „pracy rybaków morskich” pozwala przyjąć, że ustawodawca obejmuje nim wszystkich członków załogi kutra rybackiego i wszystkie prace rybaków morskich, na wszystkich wyszczególnionych na liście załogi stanowiskach. Mając na uwadze powyższe Sąd pierwszej instancji zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał K. M. prawo do emerytury pomostowej od 17 lipca 2015 r.

Sąd Apelacyjny uznał, że nie można utożsamiać pracy radiooficera z pracą rybaka morskiego z tego tylko powodu, że ubezpieczony pracował na statku rybackim i był członkiem załogi wpisanym na listę. Podkreślił, że jakkolwiek w Załączniku Nr 1 do Układu Zbiorowego Pracy dla rybaków morskich z 17 stycznia 1975 r. stanowisko radiooficera przypisane zostało służbie pokładowej, to układy zbiorowe pracy nie mogą w żadnym razie wyłączać zastosowania bezwzględnie wiążących norm prawa pracy. Nie mogą także wpływać na kwestie zabezpieczenia społecznego, regulowane przez prawo ubezpieczeń społecznych. Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie ulega wątpliwości, że za pracę rybaków morskich ujętą w pkt 22 załącznika nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych należy uznać prace rybaków morskich w służbie pokładowej, a nie prace wykonywane na wszystkich stanowiskach zajmowanych przez pracowników wpisanych na listę członków załogi statku rybackiego, co wynika z uchwały 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 września 2015 r. (III UZP 7/15, OSNP 2016 nr 6, poz. 73). Tylko bowiem osoby,

których podstawowym zadaniem jest służba pokładowa narażone są stale na niesprzyjające, często ekstremalne warunki pogodowe, działanie morskiej wody oraz wysiłek fizyczny związany z pełnionymi czynnościami. Także rozporządzenie Ministra Żeglugi z dnia 30 października 1971 r. w sprawie kwalifikacji zawodowych członków załóg polskich statków morskich rozróżniało oficerów służby pokładowej statków rybackich, oficerów służby mechanicznej, oficerów służby elektrycznej, oficerów służby radiokomunikacyjnej, oficerów służby administracyjno-gospodarczej, rybaków służby pokładowej, marynarzy i rybaków służby mechanicznej i elektrycznej, marynarzy i rybaków służby administracyjno-gospodarczej, marynarzy i rybaków służby radiokomunikacyjnej. Z dniem 1 stycznia 1984 r. weszły w życie nowe przepisy regulujące kwalifikacje zawodowe członków załóg polskich statków morskich - Rozporządzenie Ministra - Kierownika Urzędu Gospodarki Morskiej z dnia 17 sierpnia 1983 r., które wymieniało oficerów specjalności pokładowej statków rybackich, oficerów specjalności mechanicznej, oficerów specjalności radiokomunikacyjnej - gdzie wskazano radiooficera. Podział ten został utrzymany w kolejnych rozporządzeniach.

Skargę kasacyjną oparto na naruszeniu prawa materialnego: art. 8 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych, art. 3 ust. 1 i 2 pkt 1 lit. b) ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych, art. 3 ust. 1 i 2 pkt 1 lit. b) ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych w zw. z § 58, § 62 ust. 1 i § 64 ust. 3 Rozporządzenia Ministra Żeglugi z 30 października 1971 r. w sprawie kwalifikacji zawodowych członków załóg polskich statków morskich, § 54, § 58 i § 61 ust. 3 Rozporządzenia Ministra - Kierownika Urzędu Gospodarki Morskiej z dnia 17 sierpnia 1983 roku w sprawie kwalifikacji zawodowych członków załóg polskich statków morskich, § 26, § 27, § 30 i § 31 Rozporządzenia Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 23 maja 1992 r. w sprawie kwalifikacji zawodowych i składu załóg polskich statków morskich, § 38 i § 49 Rozporządzenia Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 24 sierpnia 2000 r. w sprawie wykształcenia i kwalifikacji zawodowych, pełnienia wacht oraz składu załóg statków morskich o polskiej przynależności.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i

powodujących rozbieżności w orzecznictwie sądów. Wskazał, że obok uchwały Sądu Najwyższego z 17 września 2015 r., III UZP 7/15, na której oparł się Sąd Apelacyjny, istnieją inne orzeczenia, traktujące odmiennie analizowany problem prawny, w tym chociażby powołane przez Sąd pierwszej instancji - wyrok Sądu Najwyższego z 24 stycznia 2014 r., III UK 33/13, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2014 r., III UK 124/13 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 9 lipca 2014 r., III AUa 1152/13. Z przywołanych orzeczeń wynika, że brak definicji legalnej „pracy rybaków morskich” w ustawie o emeryturach pomostowych pozwala uznać, że ustawodawca obejmuje nią wszystkich członków załogi kutra rybackiego i wszystkie prace rybaków morskich na wszystkich stanowiskach wyszczególnionych na liście załogi. W ocenie skarżącego brak jednolitości przy kwalifikowaniu stanowisk pracy rybaków morskich jako uprawniających do emerytury pomostowej rodzi konieczność ujednolicenia wykładni przepisów, które aktualnie bezspornie budzą wątpliwości i wywołują rozbieżność w orzecznictwie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W myśl art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania na czym polegają wątpliwości związane z jego rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 maja

2016 r., V CSK 692/15, LEX nr 2054493). Konieczne jest wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej. Ponadto, ze względu na publicznoprawne funkcje skargi kasacyjnej, skarżący powinien wykazać celowość dokonania wykładni konkretnego przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2015 r., III CSK 269/15, LEX nr 1982406).

Zauważyć należy, że wskazana przez skarżącego uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 września 2015 r. (III UZP 7/15, OSNP 2016 nr 6, poz. 73) została podjęta z inicjatywy Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, który zwrócił się na podstawie art. 60 § 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym o rozpoznanie w składzie siedmiu sędziów Sądu Najwyższego zagadnienia prawnego dotyczącego ustalenia prawa do emerytury pomostowej ubezpieczonych, którzy wykonywali pracę rybaka morskiego, z uwagi na występujące rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Wraz z wejściem w życie ustawy o emeryturach pomostowych zrodził się bowiem problem, jak należy rozumieć prace rybaków morskich na potrzeby tego aktu prawnego, czy chodzi tu o wszystkich rybaków morskich bez względu na rodzaj stanowiska, na którym wykonywali pracę, czy też na gruncie tej ustawy istotny jest podział na prace rybaków morskich w służbie pokładowej i prace rybaków morskich w innych służbach (np. mechanicznej, elektrycznej, obsługi chłodni). W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 czerwca 2013 r., II UK 377/12 (LEX nr 1353964) oraz w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 14 maja 2014 r., II UK 460/13 (OSNP 2015 nr 4, poz. 55) przyjęto, że podział ten ma nadal istotne znaczenie i w konsekwencji za prace rybaków morskich na gruncie ustawy o emeryturach pomostowych uznawać można jedynie prace rybaków wymienionych w wykazie B załącznika do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., a więc wyłącznie prace w służbie pokładowej. Odmienne stanowisko w tej kwestii zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 stycznia 2014 r., III UK 33/13 (OSNP 2015 nr 4, poz. 54) oraz w wyroku z dnia 11 kwietnia 2014 r., III UK 124/13 (OSNP 2015 nr 8, poz. 112) przyjmując, że brak w przepisach ustawy o emeryturach pomostowych jakiegokolwiek ograniczenia możliwości zaliczenia do prac rybaków morskich prac poszczególnych członków załogi kutra rybackiego w

zależności od przynależności do załogi pokładowej czy mechanicznej i to w zależności od zatrudniającego podmiotu, przemawia za uznaniem, że art. 8 tej ustawy obejmuje swą dyspozycją wszystkie osoby wykonujące prace rybaków morskich wymienione zarówno w wykazie A, jak i B załącznika do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r.

Dwa ostatnie z przywołanych powyżej wyroków zostały przez skarżącego wskazane jako uzasadniające istnienie rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego, bowiem zawierają one odmienne rozstrzygnięcie niż uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 września 2015 r. Tymczasem zauważyć należy, że to właśnie przywołana uchwała zażegnała występującą w orzecznictwie Sądu Najwyższego rozbieżność. Przyjęto bowiem, że prawo do emerytury pomostowej na podstawie art. 8 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych w związku z punktem 22 załącznika nr 1 do tej ustawy przysługuje członkom załogi statku rybackiego wykonującym prace w służbie pokładowej.

Sąd Najwyższy argumentował, że uchwalenie ustawy o emeryturach pomostowych stanowiło element reformy systemu ubezpieczeń społecznych, której celem było zawężenie grona uprawnionych do emerytur z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przyznawanych na podstawie art. 32 i 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, do sytuacji uzasadnionych rzeczywistą koniecznością przejścia ubezpieczonego na emeryturę. Tylko służba pokładowa stosownie do treści § 8 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. umożliwia ubezpieczonemu nabycie prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach po wykazaniu 10 lat pracy na stanowiskach wymienionych w zarządzeniu nr 24 Ministra - Kierownika Urzędu Gospodarki Morskiej z dnia 15 sierpnia 1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach resortu gospodarki morskiej oraz osiągnięciu wymaganego wieku 50 lat dla kobiet i 55 lat dla mężczyzn. Identyczne przesłanki nabycia prawa do emerytury określone są w art. 8 ustawy pomostowej, zgodnie z którym emerytura pomostowa przysługuje pracownikowi, który spełnił warunki określone w art. 4 pkt 1, 4-7 oraz osiągnął wiek wynoszący co najmniej 50 lat dla kobiet i co najmniej 55 lat dla mężczyzn oraz ma okres pracy w szczególnych warunkach wymienionej w pkt 20, 22 (prace rybaków morskich) i 32 załącznika nr 1 do ustawy,

wynoszący co najmniej 10 lat. Analiza powyższych przepisów wskazuje, zdaniem Sądu Najwyższego, że warunki wymagane do nabycia prawa do emerytury pomostowej przez ubezpieczonych wykonujących prace rybaków morskich są tożsame z warunkami nabycia prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach, wymienionymi w § 8 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. A zatem, mając na uwadze wykładnię celowościową i historyczną, za prace rybaków morskich ujętą w pkt 22 załącznika nr 1 ustawy o emeryturach pomostowych należy uznać prace rybaków morskich w służbie pokładowej, a nie prace wykonywane na wszystkich stanowiskach zajmowanych przez pracowników wpisanych na listę członków załogi statku rybackiego.

Stanowisko Sądu Najwyższego zajęte w uchwale z dnia 17 września 2015 r. III UZP 7/15 zostało potwierdzone w kolejnych orzeczeniach Sądu Najwyższego i sądów powszechnych (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2016 r., III UK 103/15, OSNP 2017 nr 12, poz. 165; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 2016 r., III UK 174/15, LEX nr 2086107; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2016 r., II UK 403/15, LEX nr 2182282; wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 28 lipca 2016 r., III AUa 886/15, LEX nr 2138261).

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach procesu rozstrzygnięto na podstawie reguły z art. 98 § 1 k.p.c. i art. 99 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.